

TIDEVARVET

N:r 1. 2 jan.

N:r 1. 4 årg. 1926.

Tidevarvet N:r 1

Tidevarvets första nummer för året innehåller även en postanvisningsblankett dem till tjänst, som ännu ej verkställt prenumerationen. Den som önskar, kan också prenumerera direkt hos postverket. Våra prenumeranter göra oss en tjänst genom att fortast möjligt verkställa prenumerationen, varigenom oregelbundenhet i tidningens expedition undgås.

Det förenade Europa handlar om en stor politisk framtidstanke.

Afton på Potsdamer platz om moderna strömningar i konst och litteratur.

Två julbudskap i den dagliga pressen kommenteras i dagens ledare.

I dag införes början av Emilia Fogelklous berättelse Den heliga familjen.

Honorine Hermelin skriver om John Stuart Mills självbiografi.

Tidevarvet innehöll i fjor en artikel av fru Schultz-Cajander om den banbrytande finska diktarinnan Edith Södergran. De efterlämnade dikter som där bebadades ha nu utkommit under titel: Landet som icke är. Vi tillåta oss att avtrycka den dikt som givit samlingen dess namn.

Rylander & Olsson
Bok-, Tidnings- & Accidenstryckeri

Levererar
förstklassiga arbeten såsom
BÖCKER, TIDNINGAR
och AFFÄRSTRYCK
till billigaste priser och på
kortaste tid.

STOCKHOLM
Lilla Vattugatan 25 - Norr 7606

Det förenade Europa

Det för framtiden mest betydelsefulla eller mest löftesrika, som skett under det förlutna året, är det som skett i riktning mot en sammanslutning av Europas 26 stater, artingen dakt nu skett synligt och öppet såsom överenskommelsen i Locarno eller i tysthet, genom förändring av de många människornas inställning genom de tusen hjärnornas upptagande av tanken Paneuropa.

Under det år som nu gått till ända, det sista i seklets första fjärdedel, har trots allt den tanken inträtt i praktisk politik, och ledande statsmän sätta förverkligandet därav såsom ett framtidsmål för den europeiska statskonsten. I början av detta år höll Herriot, som då ännu var Frankrikes konsejlsresident, i deputerade kommarens, ett tal som citeras i tidskriften Paneuropa. Han uttryckte: "Europa är blott ett litet landskap i världen. L'Europe n'est presque plus qu'un petit canton du monde. Må det låta något av sitt högmod falla. Där nere vid Stilla havet möta problem, som en gång skola fordra en samverkan av Europas förenta stater, som med nödvändighet framvinga samarbete av allt vad Europa har av makt, arbete, vetenskap, teknik och samlad erfarenhet för att få in en smula förnuft i de delar av världen, som ännu leva under instinktens herravälde. Min största önskan är att en dag få uppleva Europas förenta stater. Och jag har satt in så mycket för Nationernas Förbund, därför att jag i denna stora institution ser ett utkast till Europas förenta stater. Jag vill ha sagt vid slutet av denna min framställning, det finnes folk, som måste försona sig, emedan samarbete är oundgängligt för dem."

Man kan invända att Herriots plan att det enade Europa skall reda upp de asiatiska problemen smakar något av imperialism. Talet om att Europa

skall införa förnufts i stället för instinktens herravälde i Asien är, i betraktande att dess egen politik hittills regerats av passion och instinkt mer än av något annat, en smula övermodigt. Men hans mod att bekänna sig till denna tanke som förefaller flertalet människor utopisk och naiv, är icke dess mindre erkännansvärt. Och ingen invändning kan göras mot hans resonemang, att Europa måste enas om det överhuvud skall kunna klara upp sina svårigheter, inbördes och i förhållande till den övriga världen. När sedan i slutet av året Locarnopakten undertecknades av en annan fransk konsejlsresident, Briand, var Paneuropa ledmotivet även i hans tal. Locarnoöverenskommelsen måste vara den kärna kring vilken Paneuropa kan bilda sig, annars är den icke mycket värd.

Dessa uttalanden ha betydelse därför, att de ge eller skulle, om pressen ville hjälpa, kunna ge den stora allmänheten något att inrikta sig på. Tanken ligger oss så fjärran. Vi äro europeer, bundna samman i ett oskiljaktigt öde, men vi känna oss som svenskar, som måste försvara oss mot ryssen, som tyskar, som måste ta sin rätt från Polen, som italienare, som måste tilltvinga sin plats för en över alla bräddar vållande befolkning, som engelsmän, som måste skydda sin industri med tullar.

Det förenade Europa är en stor politisk tanke, ja den enda stora politiska tanke bredvid den om Nationernas förbund, som väckts efter världskriget. Den är värd att entusiastiskt försöka sig för. Svårigheterna äro lätta att peka på. Den språkliga och nationella förbistring, gammal fiendskap, varje folks inriktning på sin egen suveränitet. Men tanken har det för sig, att den innebär Europas enda räddning. Därav följer icke i och för sig att den måste segra. Sam-

manslutning kunde varit de grekiska staternas räddning, men de slöto sig icke tillsammans. Däremot är det ett argument, som har en viss betydelse. Händelserna upprepa det ständigt. Detta års händelser med ekonomiska kriser inom Europa tala om nödvändigheten av en ekonomisk enhet. Oron i Östern talar för en politisk enhet. En sådan enhet behöves icke stå i motsats till Nationernas förbund, den skulle ingå däri som en del, som en naturlig gruppering.

I ett Nationernas förbund, som en gång blev universiellt, skulle de stora block i vilket jorden så småningom uppdelat sig, kunna uppträda som jämbördiga enheter. Vi ha Panamerika, det brittiska imperiet, det rysk-asiatiska sovjetväldet, Kina, Japan och slutligen Kontinentaleuropa, som med sig räknar Afrika. Endast Europa har icke konstituerat sig som enhet. Och Amerika, när det betraktar N. F. ser där en rad av små stater med var sin röst, gent emot vilka det icke heller bleve mer än en röst. Det skulle säkert passa det bättre att möta ett samlat Europa som like.

Att det pågår en samlade enade rörelse i Europa det är tydligt. Självbevarelsesdriften är ju icke alldeles död. Men förintelseviljan, förklädd som en varg i självbevarelsesdriftens gamla rustning, den lever också. Den lurar många, när den talar om nödvändigheten att rusta, att fullkomna krigstekniken, att följa med och vara på höjden av tidens bildning i fråga om giftgaser.

Så slitas självbevarelseviljan och den genom kriget lössläppta förintelseviljan om gamla Europas själ. Man vet inte resultatet, men det är allas plikt, som förstärkt vad det gäller, att förstärka självbevarelsesdriftens trupper, att gå in för enhetstanken och att söka bereda opinionen för densamma.

Afton på Potsdamerplatz

av Elin Wägner

Storstaden är det landskap, som den moderna människan skapar åt sig själv. Konstnären, som genom en tidens egen stil finner uttryck för tidens medvetande gör ett konstverk därav. Detta var ungefär vad jag tänkte en afton på Potsdamer-Platz i Berlin, då jag som landskapsturist betraktade bergskedjan av hus, belyst av ljusreklamen som av en hemmagjord alpmålar än efterbildade dem. Ty här upplever hon sin egen tids till konst adlade stil, lika självfallen, självständig och sann som gångna epokers stilar voro det.

Det är kanske inte så märkvärdigt att det är de stillösa berlinarna, som t. ex. med Potsdamerplatz givit ett

renodlat prov på vilka skönhetsvärden den moderna stilen gömmer. Ty Berlin är i motsats till så många andra tyska städer utan tradition, utan skönhetsarbete. Den försvunnna Wilhelmsepokens förhoppningsfullt och övermodigt anlagda storstad är blott det lärfat, på vilket nattens väldiga dekorationsmålning lägges upp. Denna målning gör sådan verkan, därför att den är skapad för den moderna människan, hennes brådska, otålighet och minskade upptagningsmöjlighet. Det är en skönhet, som snabbt kan tas in från spårvagn, bil eller järnvägståg, kan njutas under den falska dag, som trätt i nattens

Forts. å sid. 6

Två ljus

Två ljus för oss på helgdagskvällen, sade hon och satte stakarna i fönstret. Lågorna fingo stark glans av bakgrunden, nattens djupa blå.

— Detta är jag, det vänstra, och detta du, det högra.

De började tala om hur det var, då det kvartsskell, som nu gått, blåstes in med stor högtidlighet.

— Kommer du ihåg, frågade hon, hur låta folkhoparna stod på torget utanför kyrkan och lyssnade till psalmsången. Kyrkdörrarna stod öppna vid midnattsmessan, det har jag aldrig förr eller senare sett.

— På torget i min stad spelade Kronprinsens husarens musikkår, sade han, det minns jag.

— Ja, men på torget i din stad var väl samma andlös gripande tystnad bland folket, just innan alla klockorna började dana?

— Andlös och gripande, sade han. Jag tror inte du kan minnas tystnadsens innehåll, om det var nåt. Den hade inget innehåll, nu efteråt lägger du in det däri. Då var du ju en skotflicka, som händelsevis fick vara upp till tolv.

— Jag vidhåller att denna natt, då jag gick seklet och livet till mötes överväldigade mig just därför att jag var en barnunge som kände mig stå inför det stora okända. Nu är det snarare det stora kända, som griper mitt hjärta en årsskiftesnatt. Förlåt uttrycket, det är icke så högfärdigt som det låter.

— Jag tror jag försär vad du menar, sade han. En kväll, som nu här, då allt är stilla inom och utom en, då jag sitter och håller din hand, då gripes jag av en utsökt förmörmelse, nästan en maktlöshet över att ha levat och bära med mig åren. Jag kan ju gå in i dem och plocka fram allt gåtfullt och lustigt och bittert och skönt som jag har förvarat i dessa mina skap, när jag vill.

— För min del, sade hon, räds jag att börja plocka i detaljer, jag kan skära mig på dem.

Men jag har ögonblick, då jag leker att jag håller en liten flaska i min hand, och i den är en enda, dyr och brännande droppe olja, som pressats ut ur åren. Tar jag pröppen ur flaskan är doften så stark, att jag blir alldeles yr — — —

Hon avbröt sig; kära du, hämta min själ i tamburen, här är kallt. Det var mycket hett, men han gick ändå.

Hon sprang bort till fönstret och flyttade om ljusen, så att hans ljus, som var nästan nedbrunnet fick hennes plats.

— Fann du inte själen? Ja, det gör det samma. Titta på ljusen, det vänstra har brunnit fortare ner, det var mitt. Det högra står sig.

— Det här är något fuffens, sade han. Det högra, som står i draget vid den oklustrade rutan måste brinna fortare ner. Du skickade ut mig och bytte dem, vidsklepliga.

— Jag tyckte inte om, att ditt skelle ta fortare slut. Inte tänkte jag på springan, då jag satte ditt till höger från början. — Min lilla vän, det var inte så illa placerat, sade han, jag står nu en gång i mer drag än du och brinner fortare ner. Hon släckte båda två.

— Fy skam på oss, sade hon, vi ska inte skapa oss falska symboler. Dett. lilla smala ljus har ju inte mer än sitt givna mått av stearin att brinna på. Men du! Du som är en stor förbrukare av fröjder och sorger och arbete och kärlek och länder och folk du har ju hela världen till bränsle.

Det är rätt! så skall det låta, sade han. Men för att inte sluta året med bara övermod, så vill jag läsa upp en resignerad glättig liten vers för dig:

May we be happy and rejoice
On this green earth, oh my son
But tired and smiling we leave our toys
When it's over, and life is done.

Dewey.

Husmoderns arbete

består till icke ringa del i utväljandet av de bästa inköpskällorna. För livsmedel är valet lätt. I våra 129 butiker gäller principen: högsta kvalitet till lägsta pris.

Konsumtionsföreningen Stockholm m. O.

RÄDDNINGSFÖRSÖK

Fru Anna Söderblom har nygen i en intervju drivit den satsen att det är ett livsvillkor att äktenskapsantäta ökas.

I det fallet har fru Söderblom alltså icke låtit sig påverka av Amerika, där man har klart för sig att äktenskapet nästan räddas på annat sätt än genom återförnyelse av de gifta kvinnorna till hemmen och förnyande av deras förtjänstmöjligheter.

Att de begåvade kvinnornas avskiljande från byggnaden av de nya generationerna skulle betyda något, har väl inte fallit någon in hos oss.

Därför säger man i Amerika icke: äktenskapens nödskade ökas och kvinnorna få ta sitt förnuft till fånga. Man säger: Det måste komma enhetlighet i kvinnornas livsintressen i stället för att de som nu dras åt olika håll.

Genom donation av Laura Spelman Rockefeller-stiftelsen har uppriktats ett institut, som under ledning av en kvinnlig sociolog, social logik och vetenskapligt undersöka situationen i stället för att möta den med en på fördomar och känsloskild grundad opposition.

Institutet inriktar sig på två huvudämnen: Först upptäckandet av nya metoder, som befria kvinnorna från tidsödande hushållsarbete, för det andra undersökning av de nuvarande yrkesmöjligheterna och öppnandet av nya förbindelse-, kombinationsmöjligheter, mellan yrkesarbetare och familjeliv.

Institutets första programpunkt pekar mot uppgiften att utarbeta någon form av kooperativ hushållning för mindre familjegrupper. En hushållning, som kunde passa för blygsamma och nybildade hem. Till den ändan ämnar man först studera alla experiment som utförts eller begynts med kooperativa kök, barnträddagårdar, tvättningsstationer, hembiträdesorganisationer.

Den andra programpunkten innefattar undersökningar om möjligheterna till göra yrkesutbildningen och yrkesarbetet smidigare, så att det kan anpassas även för den gifta kvinnan.

Svart på vitt

Annessi, icke nåd, begär de i sin uppmaning till Kalmar till högvariga frihetsstraff dömda arbetarna.

Annessi är en form för befrielse från straff, som användes första gången 1836 för den skänkta kapten Lindberg.

Om den nuvarande socialdemokratiska regeringen vill bevilja annessi åt Kalmararbetarna är det mycket enkelt, så tillvida, att den icke behöver fråga någon myndighet till råds.

I den skrivelse som deputationen överlämnade till regeringen heter det att "de brott för vilka dessa arbetare dömts till sin övervägande karaktär äro av politisk natur."

Därför säger man i Amerika icke: äktenskapens nödskade ökas och kvinnorna få ta sitt förnuft till fånga. Man säger: Det måste komma enhetlighet i kvinnornas livsintressen i stället för att de som nu dras åt olika håll.

Genom donation av Laura Spelman Rockefeller-stiftelsen har uppriktats ett institut, som under ledning av en kvinnlig sociolog, social logik och vetenskapligt undersöka situationen i stället för att möta den med en på fördomar och känsloskild grundad opposition.

Institutet inriktar sig på två huvudämnen: Först upptäckandet av nya metoder, som befria kvinnorna från tidsödande hushållsarbete, för det andra undersökning av de nuvarande yrkesmöjligheterna och öppnandet av nya förbindelse-, kombinationsmöjligheter, mellan yrkesarbetare och familjeliv.

Institutets första programpunkt pekar mot uppgiften att utarbeta någon form av kooperativ hushållning för mindre familjegrupper. En hushållning, som kunde passa för blygsamma och nybildade hem. Till den ändan ämnar man först studera alla experiment som utförts eller begynts med kooperativa kök, barnträddagårdar, tvättningsstationer, hembiträdesorganisationer.

Den andra programpunkten innefattar undersökningar om möjligheterna till göra yrkesutbildningen och yrkesarbetet smidigare, så att det kan anpassas även för den gifta kvinnan.

Barnalsträngens ögon

Knut Wickseell började redan 1880 sin propaganda för nyaltfhusianismen. Han regelbundet fruktanshetens system. Han möttes då icke blott av starkt moraliskt avståndsgående, men också fara för överbefolkning, som Wickseell förutspå, förklarades av lekman som en lard för ringa eller ingen.

Detta rör väl knappast någon mänskliga längre. Befolkningsproblemet frigger sig överallt (ran) till allvarlig trängsel. Ikke en av dem som Nationalkommunen är idag stå nu på samma ståndpunkt som professor Wickseell för 45 år sedan.

På denna senare punkt har uppfattningen kanske icke ändrats i samma takt som när det gällde de ekonomiska faktorerna emott. Där finns ännu mycket motstånd att övervinna och fördor att bekämpa.

Den omläpplig bedriven propaganda framkallar ofta en effekt, motsatt den önskade. Det kommer professor Wickseells bok säkerligen icke att göra. Den rör med varsam hand vid de svåra problemen, tar även upp den ömtåliga fosterfördrivningsfrågan till beskäddande och där där många tänkvärda saker att säga. A. N.

NYUTKOMMET: Barnalsträngens ögon, av prof Knut Wickseell. Kr. 0.25. FEDERATIVT FÖRLAG, Lastmakargatan 20, Stockholm.

Fosterfördrivning, av prof Knut Wickseell. Kr. 0.15. BOKFÖRLAGET BRAND, Ölandsgatan 48, Stockholm.

PRISLISTA till Lundgrens Théer. FRIMÄRKES THÉ. Detta Ceylon Thé utmärker sig genom sin styrka och utsökt fina arom och garanteras såsom rent och ofälskadt.

Systrarnas jul

Närren slog igen, och hon stod där ensam. "Det kommer inte att dröja länge, hade han sagt, och det är bäst för henne, att det går fort."

Hon dröjde litet till. Ännu tänkte hon inte på sig själv och på sin egen smärta. Att hon skulle stå där rent ensam i världen. Hon var inte oförberedd. Hon hade haft sina aningar, när hon såg hur systern lärdes bort i vinter.

Tina tänkte bara på att detta: att hon inte hade lång kvar, skulle talas om för en människa, som i dag sagt: "Rör väl i grytan, så du för allan det icke aver risengröten!"

Och i förgårs: "Strunt jag skulle komma till och Mik jag precis till jul, när du haft så mycket besvär att pynta och göra hemmet fint för oss. Men när du sa, att jag skulle lägga mig, tänkte jag, att om jag gjorde det, skulle jag fortare bli bra."

Det skulle sägas till en människa, som skämta över att hon låg nydräpna, men lovat stiga upp till trettonde. Tina visste nog, att hon låg sig, därför att hon omöjligt kunde hålla sig uppe längre. En annan hade i hennes ställe sökt bädden långt före jul.

Hon måtte i alla fall sett besynnerlig ut, när hon trädde in, för systern gjorde den vanliga skräckfyllda frågan: "Ska jag på sjukhuset igen?" Det var fyra år sen hon opererades. Tina såg henne rätt i ögonen: — "Mathilda", sade hon, "doktorn sa, att du gärna kunde komma på sjukhuset, men att det inte var lönt."

Den sjuka ryckte till. Sen låg hon alldeles stilla, höll blicken riktad rätt fram. Där var helt tyst i det lilla rummet. Systemet förstod, att denna tystnad ej fick störas.

Senare på eftermiddagen sade den sjuka: "Ja vet du jag är så trött, så det kan vara det samma. Jag har alltid tänkt det var bäst jag gick före. Du har så lätt att ordna för dig, så lätt att reda dig." Gryten lät, men den sjuka smakade den bara för syns skull. Tina fick nästan ångra sin uppeiktighet.

Hon såg, att systemet mist allt intresse för tillvarons detaljer. Och så länge hade hon levat, att hon förstod, att då var livsviljan bruten. Då skulle det inte ricka länge. Hon hade själv knickt hennes motståndskraft. Hon hade påskyndat stunden, då hon skulle stå där ensam. Men hon tillhörde en klass, som inte vissar sina ånåsor i ro med falskt hopp. Och hon hade hört mor tida. Mor hade haft sjukdomen, och för henne hade det inte gått fort. —

När hon diskat udden i det tränga köket, tänkte hon den lilla granen och satte sig vid bordet. "Ta du fram boken" sade den sjuka. "Jag vet vilken vers du ska läsa. Jag kom från sint, när jag gick in i föreningen. För där tyckte de inte om det. Jag vet-beller inget om hur det ska bli i framtiden. Jag vet inte om det. Mor tyckte så mycket om den palmten, och därför tycker jag det skulle vara så gott och hära den."

Tina läste som den sjuka bad: "Vänligt över jorden gånsar Skellan av det himmelrikt hopp; Stilla inom tidens gränser Evighets god går upp. Och, så stilla, att mitt öga, Hennes skem fördraga m. —"

Tinas röst var så tjeck, att mycket ej blev förståeligt av de sköna orden. Men systemet höjd. Det hade kommit lugn över hennes ansikte.

Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet.

Upplysningsvecka

I Stockholm den 7-13 januari 1926. Läkareallskapet lokal, Klara Östra Kyrkogata 10.

- Skapandet av en ny mentalitet. Pressen. Uppfostran. Vetenskapen. Nationernas förbund och dess förhållande till freden. Näringslivet och dess förhållande till freden. De ekonomiska faktorerna och världsfred.

Diskussioner jämte ytterligare föredrag över aktuella problem. Seriefiljetter å 6 kronor, dessutom tillhandahållas dagbiljetter för 1 kr. 25 öre samt biljetter till enstaka föredrag för 75 öre. Inåänd Eder anmälan till Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet Byrå, David Bagaregata 9-11, Stockholm. Expeditionstid: alla vardagar kl. 12-3 e. m. Telefon: Norr 117 20.

Svenska Kvinnors Centralförbunds för fysisk kultur

Riksmöte i Göteborg

Iduns klubblok Kungssportsavenyen 21. Föredragen hållas i Chalmerska Institutets Högtidssal.

Programmet omfattar: Tvötthet i industrarbetet D. R. Wilson från London. Med diskussion. Idrottsövningar och kroppsvård i den antika konsten, dr G. Munthe. "Gymnastikläroplanens arbetsuppgifter", Gymnastikinspektisen Elin Falk.

Diskussion om Kvinnlig idrott. Inledning: Dr Ada Nilsson, Dr Einar Lillie, Gymnastikdirektörerna Elin Johansson och Lilly Durlberg.

Vad scoutrörelsen vill. Scoutchefen Mary Lagercrantz. Diskussion. Anmälan till deltagande ställes till Gymnastikinspektisen Elin Falk, Narvavägen 30, Stockholm, eller till Gymnastikdirektören Karin Karling, Vasagatan 20, Göteborg.

Föredragen och diskussionerna tillgängliga för alla intresserade. Mötesavgift 2 kr. Medlemmar fritt. Arsavgift 3 kr.

Kom ihåg Barnets Lyckopanning erhålles genom Flyktninghem och Barnmorshör samt DE BLINDAS FÖRENING Majorsgatan 12 STOCKHOLM.

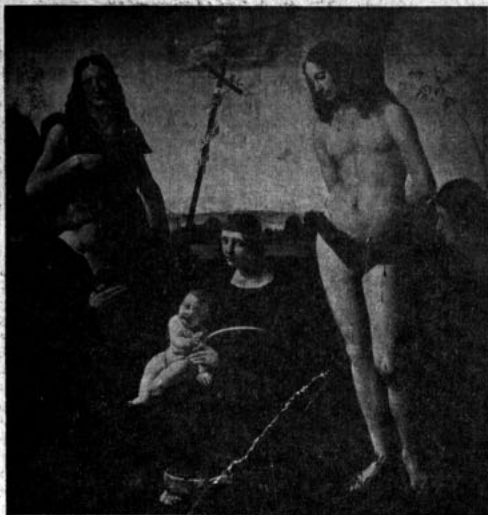
Sänd minnesbetyg genom Blomsterfonden. Tel. Blomsterfonden. Adr. Arsenalsgatan 6, n.o. STOCKHOLM.

Olga Elmdahl Modemagasin. Kungsgatan 53, Tel. 108 51 STOCKHOLM.

Det Nista smårödet och lärt-bredt löper oss i Majas Hembageri. Bergsgatan 36, Stockholm. Tel. Kungsh. 14 68. Grahamsbred o. Wafflor 10 p. per påbröd Namn.

Den heliga familjen av Emilia Fogelklou

En historia i fyra brev

MADONNA AV BELTRAFFIO.

I.

Uppsala, april 1920.

Maja min!

Jag satt här och läste några gamla medeltidstyska texter och fick tag på ett ställe som grep mig så — jag kommer till det längre fram. Ty vad jag övervåldigades av, var ett minne från mina första studentår.

Moster Mia, den hederspaschan, hade bjudit mig med sig på sin ärliga sommarfärd. Och den gången hade hon fått i sitt huvud, att hon skulle till Kolmar och se Mattias Grünewalds ting.

Allmog, vi stodo i Kolmar museum framför hans Isenheimeraltare. Och vad som särskilt drog mina ögon var färgregnet kring madonnen med barnet. Det är så jordiskt glädjestrålade, alltsammans. Rejnågen har släppt till allt vad den har på palteten, solen sitt guld och månen sitt silver, åtminstone står det så för min erinring nu. Myriader av synliga och osynliga små änglakolibrin låta sina vinglar blänka till i den flödande ljuströmmen. Och alla himladjupens färgbrunnar ösa sina skatter ned kring en jordiskt barnförälskad moder med sin förstfödde i famnen.

Det är hon, som rår om ungen, och ingen mer. Det finns ingenting till mer än de två, inte på himlen och inte på jorden, där badatiraljen och

allthopa bara är till för deras skull. Livets ring är liksom slutet omkring den i gloria.

Jag ser det för mig alltsammans, när jag vill.

Men nu kommer det besynnerliga! Ty vad jag erfor inför härligheten var helt enkelt en känsla av stickand av avund. Inte ens en stökande Josef gick här i någon börna, som han eljest går där och pysslar i skymundan på "de heliga familje"-tavlor. Någon jordisk fader behövdes helt enkelt inte, allt var fullkomligt ändå!

Jag kände mig så utsluten på något vis, på hela mankönets vägnar, nästan förargad, hur löjlig jag än fann mig själv. Den heligaste modern var där och det heliga barnet också — dem ha konstnärerna sett i alla tider. Men när skall fadershelgden flyttas ner till jorden i synlig gestalt, så konstnärerna måste räkna också med den? Inte bara som beskyddare och försörjare, utan just i innerlighetshöghälandet till sitt barn!

Något sådant var det som slog ned i mig, fast kanske ännu mera upprett än nu, —

Jag var ju bara fyra år, ser du, när skilsmässan blev därhemma. Och mamma och moster Mia gävo mig det föräldraskap jag minns — jag blygdes inte över det, jag vet det var bättre än det mesta. Mamma var dock alltid så klen och eftergiven, så moster Mia kom att representera härdhändskarna. Nu uppskattar jag henne mycket — hon är en storstadlig människa. Men hon var ironisk. Och det förstärker man sig inte på, när man är barn. I alla fall fick jag en sådan tärnande längtan efter att ha en far också. Jag idealiserade fadersbegreppet i min gossensamhet. För mig menades det verkligen något religiöst med ordet fader. Och jag lovade mig, att fick jag barn en gång, skulle jag leva med dem, inte bara försörja dem.

Då jag nu stod i Kolmar framför

denna modersälgens uppenbarelse i färg, bröt allt detta upp i mig jämte det där bittra jag nämnde av utslutenhet och avund.

Moster Mia stod bredvid. Men på verkas mera av konst än de flesta jag kände. Det hon såg på var förstas uppståndelsen, och av hennes uttryck fann jag att hon var gripen. Jag visste på förhand, att hon skulle krypa in och gömma sig igen bakom något som lät torrt och lite försmädligt, när hon började tala.

Jag förskönade henne. "Alltid är det bara mor och barn", sade jag.

Moster Mia skrattade torrt. "Spar förtretet, min pys! För det är inte så här en ensam kvinna med barn tar sig ut. Inte är det änglar inte, utan djavlar och djävletter, som störta ned över henne. — Var inte så dum och tro, att du tar talar sant. Det är mycket nog, att de är vackra. Nej, nu går vi!"

Och hon såg ut som om hon frös, när hon skyndade i förväg mot utgången.

Och se'n började hon tala om nya äktenskapslagen, hur den sökte pina fram fäder åt de små liven, eller åtminstone försörjning. För fäderna voro i de flesta fall alldeles ingenting att ha. Så det kanske var av ren anspråkslöshet de höllo sig borta. Och så skrattade hon till igen.

Jag kände på mig att hon avskydde min far, fastän hon aldrig nämnde honom. Jag förstod nu, att hon gjorde mera för min försörjning än han. Inte heller har jag någon förnimelse av att han brödde sig vidare om mig.

Och ändå kände jag mig särad och hänad och förargad. Men om det var därför att hon hade rätt eller därför att hon hade orätt, det kunde jag inte reda upp. (Det kan jag för övrigt inte nu heller.)

Vad som just i dag gjorde denna erinran så levande för mig, det var som jag skrev, ett stycke text, som jag måste låta dig se. Det är insprängt i gamla självplågarhistorier. Vad som inträffat är, att munken — det är förresten Suso — alldeles oförskyllt blir pådyvlad faderskap av ett

fruntimmer, som han varit hjälpsam mot. Det är, som du förstår, ärerörigt så det förslår. Och folk tror det, förstås. Nu kommer en annan kvinna till honom och råder att dräpa utgen på något sätt, så att saken kan räkna i glömska.

Och här har du texten, oetydligt hopdragen och förkortad.

"Och Suso sade: 'Gå och för barnet till någ i hemlighet, så får jag se det!' — Men när han sedan satte barnet på sitt knä och såg på det så skrattade det mot honom. Då suckade han: 'Skulle jag döda ett vackert, leende barn! Nej, hellre stå ut med allt vad det än må bli!'"

Ömt vände han sig till barnet och sade: 'Du lille stackare! Din far har förnekat dig, och din mor vill kasta bort dig som ett litet valkråk. Nu har Guds skickelse givit dig åt mig, så jag måste bli far åt dig. Och det vill jag. Från Gud och ingen annan vill jag ta emot dig, du lilla hjärtebarn, som sitter i min sorgsna famn och ser så tillitsfullt på mig, fast du inte kan tala.'

Men när tårarna runno utför munkens kinder, började barnet skraka. Suso tryckte det mot sitt bröst och sade: 'Lilla hjärta, inte vill jag göra dig ont. Du är Guds barn och mitt, och så länge jag har en munfull mat, skall den delas med dig. Och jag vill tåligt lida allt, som kommer över mig för din skull, du lilla barn!'"

Den hårda kvinnan, som burit barnet dit, blev så rörd och uppskakat av hans barnhärtighet att han måste lugna henne. Men när hon grätit slut, gav han henne barnet igen, i det han sade: 'Nu signe dig Gud; och änglarna beskärme dig för allt ont!'"

Och han bjöd, att barnet på hans bekostrad skulle vardas väl försett." (Suso's Exemplar XXXVIII.)

Är inte det åtminstone "heligt faderskap", så säg! — Men det är redan djup natt, så jag får sluta. God natt, du.

Nora.
(Forts. i nästa nr.)

Landet, som icke är

Av Edith Södergran.

Jag längtar till landet som icke är,
ty allting som är, är jag trött att
begära.

Månen berättar mig i silverne runor
om landet som icke är.

Landet, där all vår önskan blir under-
bart uppfylld,

landet där vi svalka vår sorgade
panna

i månets dagg.

Mitt liv var en het villa.

Men ett har jag funnit och ett har jag
verkligen vunnit —

vägen till landet, som icke är.

I landet som icke är

där gör min älskade med gnistrande
krona.

Vem är min älskade? Vad är hans
namn?

Himlarna väva sig högre och högre,
och ett människobarn drunknar i änd-
lösa dimmor

och vet intet svar.

Men ett människobarn är ingenting
annat än visshet.

Och det sträcker ut sina armar högre
än alla himlar.

Och det kommer ett svar:

Jag är den du älskar och alltid skall
älska.

(Ur efterlämnade dikter.)

Prenumerera
på

Tidevarvet
1926

En ny roman
av

ELIN WÄGNER
börjar införas under 1926

Föresatt Eder

att under det nya året 1926 låta Eder
böcker och handlingar *HANDINBIN-
DAS* fina, gediget och billigt hos oss.
Besök oss eller ring!

Arbeten avhäftas.

A. F. FRYKBLADS EFTR.
Lundqvist & Co.
Svarimgatan 25 i tr. Stockholm.
Telefon 9771.

Honorine Hermelin:

Liberalismens största namn

John Stuart Mill

Den ena av de nya litteraturserierna från Natur och Kultur bär det vackra namnet Levande litteratur. Ett av de verk, som ingå i denna serie, är John Stuart Mills Mitt liv, (autobiography). Denna nya svenska upplaga är en översättning från den fullständiga upplagan tryckt efter originalmanuskriptet, som återfanns först år 1922.

John Stuart Mills självbiografi omfattar tiden från hans födelse 1806 till 1870, tre år före hans död.

John Stuart Mill: mitt liv. Med förord av prof. Eli Heckscher. Pris 5 kr. Natur och Kultur.

Den har kallats en av 1800-talets märkligaste böcker. Den är inte jämförlig, varken som litteratur eller som människohistoria, med de stora diktarnas självbekännelser. Men den ger ett *tidevarvs* historia i dess levande människa, och ingen kunde vara trognare och omfultigare både som människa och idéers bärare.

Hans tidevarv är det, som John Morley på några lysande sidor skildrar i sina "Minnen", skildrat som den tid, vars levande ande "i dess hundrade skiftande uppenbarelser betecknats med namnet "liberalism", eller Morley på några lysande sidor skildrar i sina "Minnen", skildrat som den tid, vars levande ande "i dess hundrade skiftande uppenbarelser betecknats med namnet "liberalism", eller

I denna tid ställer Morley in Mill

med de ord, som Prof. Heckscher citerar i föreläsa: "Aktning för honom blev ett element i människornas egen självaktning." Morley antyder orsaken: Mill var som ingen annan outtröttlig i arbetet att finna vägar, på vilka de idéer han sett och erkänt kunde ömsätts i praktiken. Han svek aldrig idéerna, aldrig deras tillämpning.

Mill har själv döpt de idéer, som han fostrats till och från sin tidiga ungdom arbetat för, till *Utilitarianism*, d. v. s. arbete för det *nyttiga*, för "den största möjliga lyckan åt det största möjliga antal människor", som lärofadern Bentham uttrycker det. Namnet, som är Mill's, och forgmeln, som är Bentham's, klingar kanske i våra öron torra och tomma. Men de inneburo engång en upptäckt, som kändes revolutionerande, upptäckten

av en och en människa var för sig, tillsammans utgörande det stora, stora flertalet av människor, försänt i djupaste elände, men med ofrånkomlig rätt till ingenting mindre än lyckan. "Det eländiga fattighjonets lyckan utgör en lika stor del av den allmänna lyckan som den mäktigaste, den rikaste samhällsmedlens", sådana Bentham's ord voro varken torra eller tomma. Mill har i sin egen själ upplevat utilitarismens begränsning, men tvärs igenom denna dödsuggas dal, tvärs igenom tidsperiodernas reaktion mot och förhåningen av dess idéer blir han den trogen i allmerta djupnande och radikala krav på samhällets förvandling, på offer som måste bringas den enskilda människans möjlighet till lyckan. Allt starkare växer hans tro, att lyckan består i friheten, andlig och intellekt-

Handlarna slå vakt kring kvarntrusten

De svenska hemmens intresse värnas av kooperationen

sedeln är också den för en modern människans bästa och smagligaste. Fabrikskonserver, maskinbakat bröd för husbehov är lika bra eller lättare än de mödosamt framställda rätter som representerna i hushållens, moderns eller dotterns arbetskräft.

Vår tid har nya estetiska och hygieniska synpunkter, nya möjligheter i tekniskt avseende. Dessa måste inverka på och grundligt reformera hemmet, hushållarbete, och hela livsföringen. Stora värden skola därmed räddas. Inte minst det nationalekonomiskt omåttbara och dock i naturens hushållning oskattbara värdet glädje.

Afton på Potsdamerplatz

(Forts. från sid 1)

ställe. Den fordrar varken stillhet eller begrundning, historiska kunskaper, reschandbok eller semester. Den kan uppfattas och sugas in av storstadson mitt i hans vanliga färd, fullkomligt tanklös. Den blir en del av hans liv, ett värde utan att han vet om det. Nattnens skönhet är försoningen för dagens obarmhärtighet och fullhet.

Fasaderna, gavlarna, baksidor, brandmurar, ytor i olika plan alltså, skapa det kubistiska landskapet, som ligger i nattansomernas belysning. Annonserna på Potsdamerplatz äro icke virriga och flimriga. De föreställa icke heller i misslyckad realism marabouter och lindebarn. De följa de konturer, huslandskapet anger, och verkan uppnås av färger i stora, rena och klara ytor. Totalverkan blir ett stort spel av ljus och skuggor i verkligt majestätiska dimensioner. Färgerna stråla och brinna, de äro ju också ett utflöde av kraft och förbruka ständigt ny sådan.

Den tavla man har framför sig, här

tydligt den expressionistiska konstens prägel. Plötsligt förstår jag de tavlor, som målades av artister, vilka kallade sig kompositörer i färg och jämställde en av sina dukar med en symfoni av Beethoven. Dessa tavlor voro endast skisser till den stora tavla, som skulle målas å storstadernas fasader. Vad som var outhärdligt på en utställnings- eller privatvägg, blir meningsfullt och skönt, när det får utföras i rätt material och i rätta dimensioner. I stillhet gör jag avbön för vad jag sagt om den expressionistiska Sturmgruppen i Berlin.

Men tanken på denna för tio år sedan hypermoderna skola minnar mig om, att gruppen inte bara hade en utställningslokal, där man blev yr i huvudet, utan även en tidskrift, där ansatser gjordes att ordmåla på samma manér.

Finns det ett lika självfallet uttryck för tiden på det litterära området som på konstens? Jag kan inte besvara den frågan, man överblickar icke lika lätt litteraturen som Potsdamerplatz. Det är vidare osäkert, om någon skola kan bli tilldelad monopolet, även ett tidsbegränsat sådant, inom tankens värld.

Vid sökandet efter ett exempel på den närmaste litterära motsvarigheten till konstverket Potsdamerplatz stannar jag av en slump vid Georg Kaiser och hos Kaiser vid hans drama: Från klockan 8 på morgonen till midnatt. Motsvarigheten skulle då bestå i att principen: bort med detaljerna tillämpas på båda konstverken. Men hos Kaiser betyder detta: bort med detaljen människorna.

Mera traditionsbunden på det litte-

AT

Det säkerställer kroppens behov av tillskottsämnen närnsalter och vitaminer, utan vilka hälsa och krafter ej kunna bibehållas.

Tillverkas för närvarande i 3 mjölkbrödtyper: Mörkt Normalbröd 55 öre, Just Normalbröd 50 öre samt en Grahamstyp 50 öre.

Normalbröd-Fabriken
INDUSTRIGATAN 4 - STOCKHOLM
Telef. 301 05.

Skulle Eder handlande ej föra brödet, så ring oss direkt!

rära området än på konstens, kan jag inte släppa den övertygelsen att människorna röja sina hjärtans hemlighet i sina spel och lekar med varandra, och deras hjärtans hemlighet är diktarens studieföremål. Människorna måste sättas in i sin tid och i samband med tidens krafter, men inom tiden äger människoanden dock sitt spelrum. Oförutsädda, oförklarliga och fria människokombinationer ge tiden dess rörlighet, spänning, skönhet och tragik.

Men hjälten i Kaisers nyssnämnda drama är en banktjänsteman, som på aderton timmar fullbordar loppet från socialt acceptabelt arbetsmänniska till storstadslöslighet utan att, som en kritiker påpekat, ha några motspelare i dramat. Människorna spela alltså här bokstavligen ingen roll. De äro bortstrukna liksom ornamenten åro bortstrukna ur den dekorativa konsten. Endast som massas tjäna de vissa dekorativa syften.

Dramats hjälte fullbordar i storstadslandskapet sitt drama ensam. Han dras med av ödets sugande ström, glider utan kamp neråt. Ty livet har en lutning neråt, som individen följer, likgiltigt vilka människor han händelsevis kommer i beröring med. Inte ens en kvinnlig orsakade banktjänstemannens fall, han följde som ett visset löv vinddraget neråt.

Möbler

Förstklassiga köpes föreläggast och på förmånliga villkor.

A. B. Möbelcentralen
Utställningslokal *Gula Brogat, 25, 1 tr.*
Tel. Norr 5239, Stockholm, Tel. Norr 5239.

ARBETAREN

Organ för Sveriges Arbetares Centralorganisation.

Daglig tidning utkommande från Stockholm och är ett språkrör för en landsomfattande organisation.

Lösnummer säljas å järnvägar, i tidningskiosker samt i alla välförsedda tidnings- & cigarraffärer. I STOCKHOLM kan prenumeration ske å Arbetarens expedition, Lästmakaregatan 29 samt på andra platser genom posten eller genom Lokala Samorganisationernas kommitterade. Telefoner: 126 23, Norr 189 48.

Nu kan man kanske säga, att en k nst, som stryker bort individerna, inte nödvändigt behöver myna ut i pessimism, varför skulle den inte lika väl kunna visa den stigande linjen som den fallande? Man kan säga, att det är stämningen från efterkrigsåren, som vållat, att den tyske författaren fångats av den fallande linjen, försett sig på upplösningen, kaos. Men om optimistisk eller pessimistisk till sin riktning, den livsförklaring blir ingen livsförklaring, som stryker bort varje jag och du och deras spel mot varann som oväsentligt och likgiltigt för ödenas fullbordan.

Självfallet behöver varje människa de ögonblick av befrielse eller av tillintetgörande, då hon känner sig sjunka in i allt, som det intet hon är i förhållande till jordens myriader av år och av människor. Men jaget, om det skall orka fullborda sitt lopp, måste få stanna vid och tro på sin betydelse, egenart och slutenhet och djärvt mäta världen med den måttstock, som den egna tillvaron ger. Jaget får icke förakta sina möjligheter att väcka och erfara lust eller olust, att skapa eller förstöra, att samla visdom, att taga och ge, att älskas och älska.

Det bästa, som kan hända i litteraturen, synes mig vara en försoning mellan människans litenhet och storhet. Den kan litteraturen lära henne att uppleva vid det tillhåll, där hon ser människans handlingars sammanhang och följer genom generationerna.

Jag längtar inte till världsstaden sådan jag föreställer mig att Ludvig Nordström tänker den och kan inte

hoppas på den som slutnål. Det är alltför snart uppnått, bland annat! Men när jag läser en sådan bok som *Bröderna Persson i Sverige*, då tycker jag att här är början till denna försoning mellan idéer. Det är mig rätt likgiltigt vad den handlar om, och jag vet ej om Vasasverige störtades på sätt som skildras. Mig synes det lever kvar ännu. Men det är det nya greppet, den nya fruktansvärda fordringen på litteraturen, som tjuvar mig. Ingen människa får leva och röra sig i en bok utan att gå in som del i en stor totalbild. Det är den uppgiften författaren ställt på sig själv. Han har löst den genom en serberhod schematisering, genom våldbara också att en ensamy man skulle lösa den till fullkomning. Han har satt upp problemet, det är mycket nog.

Ellin Wägner.

Magsyra, halsbränna och kvalmjningar

tar man bort med ettglas *Frukt-Samarin* som på samma gång renar och upplskar blodet, utdriver den skadliga urinsyran från kroppen, befriar magen och tarmarna från ojämniga ämnen, gifter som måste bort.

Fruct-Samarin bör man alltid ha i sitt hem för användning vid behov. Pris pr fl. kr. 2.50 säljes å apotek, hos drog- och färghandlare m. fl.

Cederroths Tekn. Fabr., Stockholm

Det går an

ROMAN

av
C. J. L. ALMQUIST

(Forts.)

— När nu, återtog sergeanten och böjde huvudet, gäddan slukar abborren, som jag hoppas snart sker, så komma ändock de bägge ringarne att ligga — under samma hjärta! Det sista utviskades med en öm dragning på orden, men som alldeles misslyckades för sergeanten. Flickan vände sig tvärt bort utan att svara, och blandade sig med de övriga jungfrurna.

— Prosit junker! sade han till sig själv. Avbiten på ny ståt! och var förre tala om hjärta? och på däck! Men ett fågnar mig? hon misstycykte icke, att jag vågade ett d u till henne. Fördenskull och alltså, aldrig mamself mera!

Han gick ned i matsalongen och handlade sig en cigarr, den han också påtände, kom ånyo upp, satte sig med hög och fri uppsyn på sin koffert, drog långa rökmoln ur cigarrerna, och såg superb ut.

Han märkte den behagliga glas-mästardottern flere gånger gå sig liknöjt förbi, stundom jämkande på den skära silkesknuten under hakan och fingerande de gentila halsduks-spetsarna, som föllo ned över bröstet. Hon talade livligt med de andra jungfrurna och syntes högst ogenerad.

Cigarrerna, likt mycket annat i världen, tog slut. Sergeanten kastade den lilla stumpen, vari ännu edd satt kvar, bort ifrån sig, med avsikt att få honom i sjön. Men stumpan var så lätt, att han blott hann ett stycke fram på däck, låg där och rykte. Vips kom en fot, med den allra nätaste blanka hjärta på sig, och trampade ut honom, så att han slocknade tvärt. Sergeanten höjde sina ögon ifrån foten upp till personen, och såg den obekanta. Hennes ögonkast motte hans. Sergeanten skyndade upp ifrån sin koffert, gick fram till henne med en artig bugning och sade: Tack, söta jungfru! min cigarr förtjänade väl icke att röras av jungfruns fot — men —

En kall och avvisande min var svaret: hon vände honom ryggen och gick.

Så må fan ta henne! — med den tanken hoppade sergeanten rodnande och förstörd ned utför trappan till

matsalongen. Här kröp han in i det mörkaste hörn, passande för sömn eller betraktelser. Anfäkt, Albert! tänkte han och strök luggen ur pannan. Jag kallade henne jungfru: det fördrag hon lika litet, som då jag förut skällde henne för mamsell. Rackartyg!

Han var icke ensam i salongen; han talade därför varken högt eller halvhögt. För att dock hastigt visa både sig själv och de övriga sitt mod, ropade han strängt och barskt till mamsellen vid luckan: smörgås med salt kött på! och det genast!

Skänkjungfrun kom fram med det begärda på en bricka. — Drag åt helvete med dina smörgåsar! har jag icke begärt en på franskt bröd?

Lydig och beskedlig gick hon med brickan tillbaks och satte av sina knäckebrödsmörgåsar vid skänken.

— Ett glas haut-brion, mamsell och låt mig-vänta mindre.

Glaset slogs uti och sattes på brickan, jämte en ny smörgås på ett helt franskt bröd!

Det ovanliga fall, som här inträffade, att en skänkjungfru breder på en knäckebrödsmörgås, och, här hon sedan billigt påminnes om att göra den av franskt bröd, för till ett helt sådant, utan att klyva det,

— Är jag gjord att gapa över ett helt bröd, tror hon? I Stockholm har man det vetat att klyva franska bröd och breda smör på vardera halvan.

Skänkjungfrun gick åter tillbaks, tog en kniv och började klyva smörgåsen.

— Jag ber — satans — var så god och tag ett nytt franskt bröd, klyv det, och bred smör på vardera insidan; var så god. Där sitter ju smör ren på utsidan? Tag ett nytt bröd! Vad man får vänta! Anfäkt — kasta bort alltihop, jag är icke hungrig.

Mamsellen vid skänken mumlade litet vasst om förmåna resande. Detta tyckte sergeanten icke så alldeles illa om, gick fram och betalade smörgåsarna. — Jag har beställt dem, sade han.

Man är orolig i magen å ja ja men! yttrades av en svartklädd passagerare. Sergeanten vände sig om, såg ktagar, och igenkände det bleka, men skinande ansiktet med de bägge ljus-

blå, trinda fågelögonen på kyrkoherden i Utrichehamn.

— Aha, örmjuka tjänare! det är ju herr kyrkoherden Su — — stadd utan tvivel på nedresa?

Ja ja men.

— Jag får ock ull Västergötland, men det betyder icke hem för mig, utan bort, sade sergeanten och grep mksäniskt sin stora, klandrade, men betalade smörgås på hela brödet, gapade över densamma hurtigt.

Så går det, sade kyrkoherden, den ene reser upp, den andre neder. Jag skall till Utrichehamn.

— Ja, och — (sergeanten tömde sitt hautbrionsglas, som stått och väntat på brickan).

Så länge en har hälsan, är det hälsosamt att så där fara fram och åter, ammärkte kyrkoherden.

— A, det går, ja — (sergeanten sväljde nu det sista av sin beställning).

Lämna herr sergeanten Stockholm på lång tid?

— Jag har tre månaders permission. Får jag lov att bjuda ett glas, herr kyrkoherde? vad befäls! porter? eller portvin?

Jaja-men, magen är orolig på Mälaren. Om det så skulle vara, positio portvin! eller porter!

(Forts.)